



Українська
мережа
за права
дитини

Громадська спілка
"Українська мережа за права дитини"
04080, Київ, вул. Кирлівська, буд. 82,
офіс 256

ucrn.office@gmail.com
childrights.org.ua

Рамковий Документ

Про консолідовану позицію організацій-членів Громадської спілки «Українська мережа за права дитини» щодо малих групових будинків для дітей

У Керівних принципах ООН з альтернативного догляду¹ за дітьми інституційний догляд визначається як «догляд, наданий в будь-якому груповому середовищі не сімейної форми», і, отже, охоплює широкий спектр закладів різного розміру з персоналом, який зазвичай не мешкає в самому закладі. Керівні принципи визначають інституцію за наявності «інституційної культури», де мешканці відокремлені від громади і/або примушені жити разом, мають недостатньо контролю над своїм життям і де вимоги закладу мають пріоритет над їхніми індивідуальними потребами.

Відомо і доведено за понад 80 років досліджень, що інституційний догляд та груповий догляд із проживанням не є придатними формами для виховання дітей, як такими, що позбавляють дітей базового права на сім'ю та унеможливають формування здорової прив'язаності. Малі групові будинки (далі – МГБ), так само як і великі заклади інституційного догляду, результують як шкідливі згідно з численними дослідженнями для нейро- та когнітивного розвитку дітей, погано впливають на ментальне здоров'я дітей; діти, що випускаються з інституційних закладів і довготривалого життя у МГБ перебувають у підвищеному ризику втрати ідентичності, бездомності та зменшеного доступу до медичних послуг, а також схильні до негативних впливів у соціальному, освітньому, правовому та психіатричному аспектах життя, включаючи зловживання речовинами, девіантну сексуальну поведінку, психічні та інші медичні проблеми.²

Низький рівень якості послуг і догляду через відсутність контролю і стандартів – також поширене у МГБ явище, яке уможливорює експлуатацію дітей та сегрегацію від життя громад. До того ж розвиток МГБ є витратним (особливо, якщо освіта, охорона здоров'я та психологічна підтримка не розвиваються в кожній громаді, оскільки такі послуги доведеться надавати у межах закладу) і таким, що може ускладнити та сповільнити використання фінансового забезпечення для розвитку сімейних форм виховання.

Крім того, медична модель інвалідності, яка використовується в Україні, ускладнює розподіл належних ресурсів для задоволення соціальних, освітніх та медичних потреб дітей з інвалідністю. Втім світова практика демонструє, що система МГБ – поширене рішення

¹ <https://digitallibrary.un.org/record/673583?ln=en&v=pdf>

² <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17909143/>



Українська
мережа
за права
дитини

Громадська спілка
"Українська мережа за права дитини"
04080, Київ, вул. Кирлівська, буд. 82,
офіс 256

ucrn.office@gmail.com
childrights.org.ua

під час трансформації систем догляду за дітьми та проведення реформи Деінституціалізації в багатьох країнах.

З огляду на вивчений досвід країн, які вже провели комплексну реформу Деінституціалізації або перебувають на фінальних стадіях імплементації реформи, ГС «Українська мережа за права дитини» вважає за потрібне врахувати помилки й досягнення цих країн в контексті існування та/або розвитку малих групових будинків, а також врахувати свідчення дітей, які зазначали для себе МГБ як бажаний варіант розміщення попри можливість влаштування у сімейні форми виховання.³

Члени Громадської спілки «Українська мережа за права дитини» розуміють тимчасову (на період трансформації системи інституційного догляду) необхідність у МГБ як транзитній установі для дітей, які не можуть або не хочуть бути терміново влаштованими у сімейні форми виховання і можуть перебувати у малих групових будинках обмежений термін.

Втім організації-члени Мережі **не підтримують будівництво споруд для створення нових МГБ**. Будь-яке формування МГБ в громадах **можливе винятково після детального аналізу й оцінки потреб дітей і громади в такому закладі**. МГБ можуть організуватися тільки у разі реальної потреби в подібній установі для громади з урахування коректної пріоритетності альтернативних форм виховання для дітей (в першу чергу - сімейні форми виховання) та з метою реалізації найкращих інтересів дитини.

Основним напрямком **фінансування** у МГБ згідно з розробленою методологією повинна бути підтримка дітей фахівцями, навчання спеціалістів і розвиток послуг в громаді, де розташований заклад, **за принципом «гроші ходять за дитиною»**, створення умов для недопуску інституційної культури в МГБ.

Члени Громадської спілки «Українська мережа за права дитини» наполягають на дотриманні рекомендацій щодо реалізації якісних характеристик МГБ⁴:

- МГБ повинні мати чітку роль у системі надання доглядових послуг, а також чітку визначену мету;

³ https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/19090650/sense_of_purpose1.pdf

⁴ <https://www.unicef.org/eca/media/13261/file>



Українська
мережа
за права
дитини

Громадська спілка
"Українська мережа за права дитини"
04080, Київ, вул. Кирлівська, буд. 82,
офіс 256

ucrn.office@gmail.com
childrights.org.ua

- Остаточною метою розміщення дитини в МГБ є повернення дитини до біологічної родини або перехід до сталого догляду в альтернативній сімейній формі виховання та/або підтриманому самостійному житті;
- Кількість дітей в МГБ має бути обмеженою (найбільше 10 дітей);
- Розміщення дитини в МГБ має тимчасовий характер – якомога коротший, але не довше за 6-12 місяців;
- МГБ організуються маленькими групами, складеними з дітей різного віку, статі та етнічного походження;
- У МГБ повинні бути враховані індивідуальні потреби дітей, зокрема враховані особливі потреби дітей з інвалідністю, дітей молодшого віку та підлітків;
- Діти, розміщені в МГБ, беруть пряму й опосередковану участь у процесі ухвалення рішень, що стосуються них;
- МГБ розвивається на основі індивідуальних потреб дитини та об'єднує доступ до послуг в усіх сферах життя, включаючи освіту, розвиток, здоров'я, інфраструктуру та фінанси.
- В МГБ повинен бути розклад, організований з фокусом навколо прав та індивідуальних потреб дітей.
- МГБ має враховувати складні потреби, виклики або обставини дітей, надаючи спеціалізовану, індивідуальну, інтенсивну підтримку 24 години на добу.
- МГБ має забезпечувати високоякісний догляд, за допомогою висококваліфікованих оплачуваних працівників, робота яких іноді організовується у зміни.
- Система догляду в МГБ організовується на основі проведеної комплексної оцінки потреб дитини та її сім'ї, а також через комплексне управління справами (регулярні формальні огляди планів догляду спільно з дитиною та її сім'єю) для полегшення переходу дитини до сімейного догляду.



Українська
мережа
за права
дитини

Громадська спілка
"Українська мережа за права дитини"
04080, Київ, вул. Кирлівська, буд. 82,
офіс 256

ucrn.office@gmail.com
childrights.org.ua

- МГБ має бути інтегрованим у громаду, де діти відвідують загальноосвітні заклади, заклади охорони здоров'я тощо, адже це сприяє інклюзивності: діти з інвалідністю і без неї живуть разом.

Основні критерії:

Підтримка альтернативного догляду за дітьми:

- Організації-члени Громадської спілки «Українська мережа за права дитини» погоджуються і підтримують усі форми альтернативного догляду за дітьми, зазначені у "Керівних принципах з альтернативного догляду за дітьми"⁵. А особливо щодо пунктів:

108. Форми фінансування надання догляду за жодних обставин не повинні заохочувати недоцільне влаштування або тривале перебування дитини під опікою, яку організовує чи здійснює організація або заклад.

113. Згідно з передовою практикою, всі організації та заклади повинні вживати системних заходів для того, щоб перед прийманням на роботу особи, які будуть здійснювати догляд за дітьми, та інші працівники, котрі безпосередньо контактуватимуть з дітьми, проходили належну та комплексну атестацію стосовно придатності до роботи з дітьми.

116. Усі штатні особи організацій чи закладів, що здійснюють догляд за дітьми, повинні пройти навчання щодо правильного реагування на проблемну поведінку дитини, зокрема засвоїти методи розв'язання конфліктних ситуацій для запобігання заподіяння дитиною шкоди собі чи іншим.

117. Організації та заклади повинні вживати заходів для того, щоб за відповідних умов особи, які здійснюють догляд за дітьми, були готові працювати з дітьми з особливими освітніми потребами, насамперед дітьми, котрі живуть із ВІЛ/ СНІДом чи мають інші хронічні фізичні або психічні захворювання, а також із дітьми з фізичними та когнітивними порушеннями.

- МГБ не можуть бути пріоритетним варіантом у системі влаштування дітей, всі послуги, розроблені як частина комплексної системи догляду, повинні спрямовуватися на підтримку сімей, запобігання непотрібному розлученню дітей з сім'ями, сімейні форми виховання для тих дітей, які вже розлучені з біологічними сім'ями, та пріоритетизацію повернення дитини та родинного возз'єднання на будь-якому етапі подорожі дитини системою догляду.

⁵ <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/5416.pdf/>



Українська
мережа
за права
дитини

Громадська спілка
"Українська мережа за права дитини"
04080, Київ, вул. Кирлівська, буд. 82,
офіс 256

ucrn.office@gmail.com
childrights.org.ua

- Діти віком до трьох років не повинні перебувати в жодній формі інституційного догляду і повинні спрямовуватись виключно у сімейні форми виховання у випадку, якщо їх проживання і розвиток в біологічній сім'ї не є можливим.
- Діти ніколи не повинні бути влаштовані в будь-який альтернативний заклад догляду, зокрема в малі групові будинки, через їх бідність, інвалідність, етнічність, стать, релігійну приналежність, статеву орієнтацію або стан психічного здоров'я. З огляду на комплексні потреби, для дітей з інвалідністю завжди мають бути пріоритетними сімейні форми виховання, а у випадку підлітків - системи підтримуваного незалежного життя.
- **Фінансування та умови перебування:**
- Форми фінансування надання догляду за дітьми не повинні заохочувати недоцільне влаштування або тривале перебування дитини під опікою.
- Основним напрямком фінансування у МГБ згідно з розробленою методологією повинна впроваджуватися підтримка дітей фахівцями, навчання спеціалістів і розвиток послуг в установі за принципом «гроші ходять за дитиною». Кількість МГБ потрібно поступово зменшувати, перетворюючи їх на центри надання послуг для задоволення наростаючих потреб сімей та громади в підтримці. Замість інвестування у будівництво та обслуговування МГБ, ресурси слід інвестувати у побудову висококваліфікованої робочої сили, яка може бути використана у реалізації моделей сімейного догляду.
- **Підготовка персоналу та реагування на потреби дітей:**
- Організації та заклади повинні вживати систематичних заходів для того, щоб перед прийманням на роботу особи, які будуть здійснювати догляд за дітьми, проходили належну та комплексну атестацію стосовно придатності до роботи з дітьми.
- Усі штатні особи організацій чи закладів, що здійснюють догляд за дітьми, повинні пройти навчання щодо правильного реагування на проблемну поведінку дитини, зокрема засвоїти методи розв'язання конфліктних ситуацій для запобігання заподіяння дитиною шкоди собі чи іншим.
- **Участь дітей з особливими освітніми потребами:**



Українська
мережа
за права
дитини

Громадська спілка
"Українська мережа за права дитини"
04080, Київ, вул. Кирлівська, буд. 82,
офіс 256

ucrn.office@gmail.com
childrights.org.ua

- Організації та заклади повинні вживати заходів для того, щоб за відповідних умов особи, які здійснюють догляд за дітьми, були готові працювати з дітьми з особливими освітніми потребами. Замість інвестування у створення та підтримку групових закладів, ресурси слід інвестувати у створення моделей розвитку висококваліфікованої робочої сили, яка може бути також використана для надання терапевтичного догляду у прийомних або біологічних сім'ях. Такі моделі мають бути розроблені для забезпечення можливості дітям з важкими когнітивними, психіатричними та фізичними порушеннями (включаючи дітей зі складними медичними проблемами, які залежать від технологій, дітей в паліативних станах) жити зі сім'ями.
- **Запобігання інституціоналізації та створення позитивного середовища:**
- Створення умов для недопуску інституційної культури в МГБ.

Цей рамковий документ представляє позицію членів-організацій Громадської спілки «Українська мережа за права дитини».